

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.236.018 Інституту держави і права ім. В.М. Корецького
Національної академії наук України*

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
КАНДИДАТА ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТА
ГУСАКА АНДРІЯ ПЕТРОВИЧА**

**НА ДИСЕРТАЦІЮ МИТНИК УЛЯНИ МИКОЛАЇВНИ
«КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ ТА
КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»,
ПОДАНУ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО».**

Ступінь актуальності обраної теми. Тема будь-якого наукового дослідження має бути актуальною та відповідати сучасним потребам теорії та практики. Зміни, що проходять в економічній, соціальній, політичній і культурній сферах життя людей викликають духовну і моральну деградацію та знецінення сімейних цінностей. Все це викликає зростання випадків домашнього насильства, для якого характерна своєрідна специфіка. Тому проблема домашнього насильства є загальнодержавною проблемою в Україні та в країнах Європейського Союзу.

На сьогодні відбувається зміна кількісних та якісних показників домашнього насильства в сторону зростання, збільшується відсоток вчинення домашнього насильства у стані алкогольного сп'яніння, зростає кількість випадків вчинення цього злочину жінками.

Такі тенденції викликають необхідність фундаментального дослідження стану та формулювання шляхів удосконалення кримінально-правової та кримінологічної протидії домашньому насильству.

Невирішеними у зазначеній сфері дотепер залишаються чимало питань, які потребують подальшої розробки, зокрема: визначення особливостей феноменології домашнього насильства, його детермінації, а також розгляд кримінально-правового та кримінологічного механізму протидії домашньому насильству.

На сьогодні проблема вивчення особи злочинця залишається однією з основних та найскладніших кримінологічних проблем. А, отже, дослідження комплексу причин і умов механізмів поведінки особи, що вчиняє домашнє насильство, набуває особливого значення. Це пояснюється тісним зв'язком умов вчинення домашнього насильства з особистісними характеристиками кривдника.

Отже, актуальність та необхідність обраної для роботи теми викликана соціальною значимістю проблеми домашнього насильства в Україні та країнах Європейського Союзу.

Рецензована робота присвячена комплексному дослідженню європейського досвіду у сфері кримінально-правової та кримінологічної протидії домашньому насильству та розробці на цій основі пропозицій щодо вдосконалення українського законодавства у вказаній сфері.

Дисертаційна робота У. М. Митник спрямована на дослідження феноменології домашнього насильства та аналізу стану, тенденцій і видів домашнього насильства в Україні та країнах Європейського Союзу; визначення детермінант у механізмі поведінки осіб, які вчинили домашнє насильство; визначення кримінологічної характеристики особи злочинця, який вчиняє домашнє насильство; здійснення компаративістського аналізу досвіду протидії домашньому насильству в Україні та країнах Європейського Союзу; формулювання рекомендацій із вдосконалення кримінологічної та кримінально-правової протидії домашньому насильству в Україні.

Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, що стосуються постановки проблеми загалом та окремих її аспектів, дають можливість визнати, що опрацьовані автором питання є теоретично і практично важливими, та, водночас, недостатньо вивченими у кримінологічній науці. Тож тема рецензованої дисертації на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права відповідає потребам сучасної юридичної науки, є актуальною, а саме дослідження – своєчасним. Актуальність теми належно обґрунтована у вступі до дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони ґрунтуються на усталених у кримінологічній науці положеннях.

Про належний рівень достовірності отриманих в ході написання дисертації результатів значною мірою свідчить опрацювання здобувачем вагомого обсягу літературних джерел з різних галузей наукового знання (201 найменування), використання національного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів, звернення до досвіду зарубіжних держав (підрозділ 3.1), аналіз судової практики із вказаної категорії.

Представницькою є і *емпірична база дослідження*, яку становлять:

- 1) аналіз понад 300 вироків судів за Єдиним державним реєстром судових рішень по кримінальних провадженнях;
- 2) статистичні дані Генеральної прокуратури України, МВС України.

Достовірність, повнота та об'єктивність отриманих результатів здебільшого забезпечило використання автором комплексу загальнонаукових та спеціальних методів, які застосовувалися у взаємозв'язку. Зокрема, це: *історичний* (при дослідженні проявів

домашнього насильства в історії людства); формально-логічний (при дослідженні змісту правових норм, які передбачають відповідальність за вчинення домашнього насильства); *порівняльно-правовий* (при аналізі кримінального законодавства країн Європейського Союзу та України, яке передбачає відповідальність за прояви домашнього насильства); *статистичний* (при узагальненні даних статистичних матеріалів Генеральної прокуратури України, МВС України щодо кількості зареєстрованих випадків домашнього насильства, відомостей щодо статі, віку, рівня освіти, зайнятості кривдників).

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи підтверджується можливістю використання розроблених дисертантом рекомендацій, положень та пропозицій у науково-дослідній, правотворчій, науково-педагогічній діяльності та правозастосуванні.

Так, у науково-дослідній діяльності *результати дисертаційної праці* можуть бути використані як основа для подальшої розробки проблем кримінально-правового регулювання протидії домашньому насильству, теоретичних та прикладних проблем кримінології домашнього насильства; у *правотворчості* – під час опрацювання пропозицій щодо вдосконалення чинного Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», розробки й прийняття програм протидії домашньому насильству; у *правозастосуванні* – як рекомендації щодо вдосконалення практичної діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; у *навчально-освітньому процесі* – під час викладання курсів «Кримінальне право» та «Кримінологія» у закладах вищої освіти, при проведенні науково-дослідницької роботи студентів та аспірантів, а також при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних і методичних посібників.

Таким чином авторка у своїй роботі продемонструвала належний теоретичний рівень викладу матеріалу, логіку дослідження та вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аналізувати законодавчі акти, коректно дискутувати з іншими авторами, аргументовано відстоювати власну точку зору як щодо предмету дослідження, так і щодо фундаментальних проблем юридичної доктрини, узагальнювати науково та практично значущі висновки.

Усе це забезпечило обґрунтованість та достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів. На погляд опонента, до найбільш вагомих положень, що містять наукову новизну, слід віднести наступні.

У роботі висунуто й обґрунтовано ряд положень, висновків і пропозицій, що, характеризуються науковою новизною, а саме:

вперше:

1) сформульовано поняття «соціального домашнього насильства», як обмеження в соціальному житті постраждалої особи, заборони, обмеження чи контролю за зовнішніми контактами, заборони, обмеження або перешкоджання у спілкуванні з іншими людьми (людиною), соціальній самореалізації та інші форми обмеження соціального життя;

2) обґрунтовано необхідність законодавчого закріплення можливості перевірки інформації про притягнення партнера до відповідальності за вчинення домашнього насильства;

3) на основі вивчення зарубіжного досвіду викладено ряд конкретних пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення норм Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Наприклад, щодо доповнення переліку осіб, які можуть бути потерпілими від домашнього насильства хатніми робітниками, що проживають з особами, у яких вони

працюють, особами, які мали спільну дитину (дітей) та особою, з якою кривдник не перебуває у шлюбі, але підтримує такі стосунки незалежно від факту спільного проживання; доповнення переліку спеціальних та обмежувальних заходів щодо протидії домашньому насильству та ін.;

4) на підставі вивчення зарубіжного законодавства з протидії домашньому насильству викладено ряд конкретних пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення норм Кримінального кодексу України: закріплення норми, яка б передбачала відповідальність за переслідування особи (сталкінг); доповнення видів домашнього насильства, закріплених у ст. 126¹ КК України сексуальним та соціальним; доповнення ч. 1 ст. 91¹ КК України таким обмежувальним заходом як тимчасове вилучення документів, які посвідчують право на володіння та носіння зброї із тимчасовим вилученням зброї, закріплення аналогічної норми у ч. 6 ст. 194 КПК України, у ч. 2 ст. 25, ч. 2 ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

5) обґрунтовано доцільність внесення змін до ч. 2 ст. 91¹ КК України, відносно неповнолітніх осіб, яким надано право на шлюб або які перебувають у шлюбі, а також до неповнолітніх осіб, яким надана повна цивільна дієздатність, а направлення для проходження програми для кривдників або пробаційної програми зможе застосовуватися до осіб, які на момент вчинення домашнього насильства не досягли 18-річного віку;

вдосконалено:

б) визначення домашнього насильства у ст. 126¹ КК України, а саме запропоновано визначити домашнє насильство як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного, економічного, сексуального або соціального насильства щодо осіб, перелік яких зазначений у ч. 2 або 3 ст. 3 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів

здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи;

7) наукову позицію щодо кримінологічного портрету кривдника, що полягає у систематизації наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених з урахуванням відомостей Єдиних звітів про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України, вироків судів за Єдиним державним реєстром судових рішень щодо статі, віку, рівня освіти, місця проживання та зайнятості кривдників.

8) виділено такі типи кривдників, як ситуативні, антисоціальні, кривдники з психічними розладами, деспотичні;

9) принципи роботи гарячої лінії для постраждалих осіб шляхом забезпечення взаємодії гарячої лінії з органами поліції з метою негайного повідомлення про вчинення домашнього насильства щодо певної особи, а також можливості повідомлення про домашнє насильство за допомогою засобів електронних комунікацій для надання змоги звернення особам з вадами слуху і мовлення та іноземним особам набули подальшого розвитку:

10) вчення про механізм злочинної мотивації у кривдника та знання про основні причини та умови в механізмі поведінки кривдника. Так, вчинення домашнього насильства зумовлено не лише наявністю патріархальних поглядів, гендерних стереотипів та пережитим у дитинстві домашнім насильством, а й психологічною залежністю кривдника від постраждалої особи, намаганням продемонструвати власну силу, вирішити особисті проблеми, замінивши контроль над своїм внутрішнім світом контролем над іншою людиною; вчинення домашнього насильства зумовлено сукупністю причин та умов, зокрема проявами негативних явищ, які існують у соціокультурній площині, суспільній свідомості, комплексі усталених цінностей, традицій і поглядів, рівнем економічного розвитку суспільства, наявністю внутрішніх і зовнішніх конфліктів, а також

індивідуальним аспектом, зумовленим психологічними та фізіологічними особливостями особистості.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Зміст і структура дисертації відповідає меті та завданням, сформульованим дисертанткою на початку дослідження, а також відображують актуальність дослідження, його наукову новизну. Дисертація характеризується логічним змістовним наповненням, структура якого сприяла комплексності та системності опрацювання проблематики. Дисертація складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1 «ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ» включає два підрозділи.

Підрозділ 1.1. «Поняття, стан та тенденції домашнього насильства в сучасних умовах в Україні та Європейському Союзі» містить аналіз основних досліджень вітчизняних та закордонних вчених, в яких опрацьовано питання домашнього насильства. Авторкою визначено, що насильство між партнерами – найпоширеніша форма насильства щодо жінок, і вона може бути смертельно небезпечною.

У підрозділі також міститься власне тлумачення поняття «домашнє насильство» як будь-яке умисне діяння (дію чи бездіяльність) із застосуванням насильства певного виду (видів) щодо членів сім'ї, родичів, колишнього чи теперішнього подружжя незалежно від факту спільного проживання, до осіб, що спільно проживають (проживали) та є (були) пов'язані спільним побутом з кривдником, а також погрози застосування такого насильства.

Автор наприкінці цього підрозділу робить висновок, що домашнє насильство застосовується як проти чоловіків, так і проти жінок, та має

серйозні наслідки для тих, хто його зазнає. Домашнє насильство має високу латентність, а основну частку серед постраждалих осіб складають жінки. Водночас ступінь латентності домашнього насильства, вчиненого щодо чоловіків, є вищим, ніж ступінь латентності домашнього насильства, вчиненого щодо жінок та дітей.

У підрозділі 1.2. «Види домашнього насильства та їх класифікація» автор проводить аналіз визначення видів домашнього насильства у законодавствах різних країн. На думку дисертантки, найбільш доцільною класифікацією видів домашнього насильства є їх поділ на:

- фізичне (ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, заподіяння смерті, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, ізоляція, обмеження пересування, позбавлення їжі, сну, залишення без догляду чи піклування, інші форми фізичного впливу);

- економічне (умисне позбавлення житла, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися і розпоряджатися ними, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися, позбавлення або обмеження майнових прав, вигнання з дому та інші правопорушення економічного характеру);

- сексуальне (будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру, нав'язування будь-яких дій чи акту сексуального характеру, нав'язливий прояв сексуального інтересу, примушування роздягатися, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності);

- психологічне (образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, лайку, неповагу, ігнорування, прояв крайніх ревнощів, поширення ганебних відомостей, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, її залякування, інші діяння);
- соціальне (обмеження в соціальному житті постраждалої особи, заборону, обмеження чи контроль за зовнішніми контактами, заборону, обмеження або перешкоджання у спілкуванні з іншими людьми (людиною), соціальній самореалізації та інші форми обмеження соціального життя).

Дисертантка погоджується з поділом видів домашнього насильства за суб'єктивним складом відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», додавши до таких осіб хатніх робітників, що проживають з особами, у яких вони працюють.

Крім того, авторка вважає за доцільне законодавчо закріпити такі види домашнього насильства як соціальне, до якого можна віднести обмеження в соціальному житті постраждалої особи, заборону, обмеження чи контроль за зовнішніми контактами, заборону, обмеження або перешкоджання у спілкуванні з іншими людьми (людиною), соціальній самореалізації та інші форми обмеження соціального життя; домашнього насильства, вчиненого щодо хатніх робітників, що проживають з особами, у яких вони працюють.

Розділ 2 «ДЕТЕРМІНАЦІЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА»
складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Причини та умови в механізмі поведінки осіб, які вчинили домашнє насильство» автор аналізує підходи до визначення причин і умов, які сприяють вчиненню домашнього насильства, та класифікує їх на детермінанти макро- та мікрорівнів. У розрізі цього підходу дисертант до детермінантів макрорівня відносить культурно-історичні, соціальні, загальноекономічні, правові, політичні. До

детермінантів мікрорівня - індивідуально-психологічні, соціально-педагогічні, економічні, медичні, фізіологічні, демографічні.

Крім того, проаналізовано основні теорії домашнього насильства такі як: соціально-історичну; системно-сімейну; індивідуально-психологічну; ресурсів; обміну; культурну; патріархальну; модернізації; економічної залежності. Вони є взаємодоповнюючими, оскільки виникнення та існування явища домашнього насильства зумовлено сукупністю причин, які притаманні тій чи іншій теорії. Домашнє насильство зумовлене проявами негативних явищ, які існують у соціокультурній площині, суспільній свідомості, комплексі усталених цінностей, традицій і поглядів, рівнем економічного розвитку суспільства, наявністю внутрішніх і зовнішніх конфліктів, а також індивідуальним аспектом, зумовленим психологічними та фізіологічними особливостями особистості

У підрозділі 2.2. «Кримінологічна характеристика особи злочинця, який вчиняє домашнє насильство» досліджено кримінологічну характеристику особи злочинця, який вчиняє домашнє насильство на основі соціально-демографічних (дані про стать, вік, освіту, місце народження й проживання, громадянство та інші дані демографічного характеру), кримінально-правових (дані про спрямованість і мотивація злочинної поведінки, характер злочинних дій, тривалість злочинної діяльності, наявність чи відсутність судимості), соціально-рольових (дані про соціальні позиції особи в різних сферах життя) та морально-психологічних ознак (дані про внутрішній світ кривдника, світогляд, інтереси, життєві та ціннісні установки). За результатами проведеного дослідження запропоновано кримінологічний портрет особи злочинця, який вчиняє домашнє насильство: особа віком 30-50 років переважно чоловічої статі, перебуває у шлюбі або спільно проживає з партнером не в шлюбі, мешканець переважно сільської місцевості, із середнім рівнем освіти, може мати низький інтелектуальний розвиток, проблеми із фізичним здоров'ям, психічні порушення (в межах

осудності), переважно безробітний або з відсутністю постійного місця роботи і при цьому не навчається, або є працівником низької кваліфікації, з ознаками девіантної поведінки (схильний до вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин, вчинення правопорушень та ігнорування правових норм), має викривлену соціальну свідомість, низький рівень соціальних навичок, емоційного інтелекту, лабільну самооцінку, переважно сам був постраждалою особою чи свідком домашнього насильства у дитинстві, раніше притягався до адміністративної чи кримінальної відповідальності, із стереотипними уявленнями щодо гендерних ролей та, зазвичай, вчиняє домашнє насильство щодо свого подружжя/партнера та/або дітей.

Також, автором запропоновано класифікувати типи кривдників на ситуативних, антисоціальних, кривдників з психічними розладами, деспотичних за наступними ознаками. Ситуативний тип в цілому характеризується позитивно або нейтрально, а вчинення ним домашнього насильства відбувається під впливом раптової гострої конфліктної ситуації, у тому числі у стані афекту. Антисоціальний тип характеризується негативно, схильний до алкоголізму чи наркоманії, кривдники цього типу раніше могли вчиняти правопорушення чи злочини, часто є провокаторами конфліктної ситуації, а застосоване ними насильство практично не має ситуативного характеру. У кривдників з психічними розладами ключовим елементом при вчиненні домашнього насильства виступають межовий розлад особистості, дисфоричність, низький рівень управління своїми емоціями та поведінкою, високий рівень агресивності, конфліктності, хвороблива прив'язаність до партнера, патологічні ревнощі, постійне психічне напруження, депресивність, а також психічні хвороби. Деспотичний тип характеризується жорстокістю, садизмом, агресивністю, нарцисизмом, може керуватися гендерними стереотипами, зневажає потреби та інтереси членів сім'ї, а також прагне до домінування над ними, що є ключовим при вчиненні домашнього насильства.

Розділ 3 «ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ»

складається із двох підрозділів.

Підрозділ 3.1. «Кримінально-правова та кримінологічна протидія домашньому насильству у країнах Європейського Союзу».

Автором досліджено кримінально-правову протидію домашньому насильству в таких країнах ЄС як Великобританія, Франція, Німеччина, Австрія, Швеція, Хорватія, Італія, Іспанія, Португалія, Болгарія, Польща, Естонія, Чехія, Словаччина, Словенія. У Великобританії, Швеції, Хорватії, Італії, Іспанії, Португалії, Польщі, Чехії та Словенії кримінальна відповідальність за домашнє насильство передбачена спеціальними нормами кримінального законодавства, а у Франції, Німеччині, Австрії, Болгарії, та Естонії така спеціальна норма відсутня. При цьому обтяжуючою обставиною для всіх злочинів у Франції та Естонії є вчинення насильства щодо подружжя і партнера, а в Італії та Болгарії – вчинення насильства щодо членів сім'ї. Крім цього, у Франції кримінальна відповідальність передбачена не лише за вчинення домашнього насильства, а й за погрозу його вчинення.

У підрозділі 3.2. «Напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері протидії домашньому насильству» автором визначено напрямки вдосконалення вітчизняної протидії домашньому насильству. Запропоновано створити спеціальний орган протидії домашньому насильству та насильницькій злочинності загалом, а також моніторинговий центр по боротьбі з домашнім насильством; департамент з питань боротьби з домашнім насильством при Міністерстві молоді та спорту України та відповідних управлінь на місцях; відділи з управління ризиками, які б здійснювали попередження домашнього насильства; мережу кризових центрів та притулків для допомоги постраждалим особам.

Запропоновано розробити загальнонаціональну програму по боротьбі із домашнім насильством, проводити загальнодержавні заходи щодо роз'яснення протиправності та неприпустимості домашнього насильства, виховні заходи. Обґрунтовано доцільність використання впливу релігії для протидії домашньому насильству та для допомоги постраждалим особам.

На підставі дослідження досвіду протидії домашньому насильству в Німеччині, Австрії та Іспанії дисертанткою обґрунтовано необхідність створення спеціалізованого суду з розгляду сімейних справ з метою швидкого та кваліфікованого розгляду справ, пов'язаних із вчиненням домашнього насильства.

На підставі дослідження кримінологічної протидії домашньому насильству у Великобританії та Франції обґрунтовано необхідність забезпечення взаємодії гарячої лінії з органами поліції з метою негайного повідомлення про вчинення домашнього насильства щодо певної особи, а також можливості повідомлення про домашнє насильство за допомогою засобів електронних комунікацій для надання змоги звернення особам з вадами слуху і мовлення та іноземним особам.

Дисертація написана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий. Порушень академічної доброчесності опонентом не виявлено.

Дисертаційне дослідження У. М. Митник містить вагомні результати, які в сукупності вирішують важливу наукову проблему, а також забезпечують розв'язання цілого ряду практичних завдань. Викладені в ньому наукові положення заповнюють ряд прогалин, які існували у кримінологічній науці, є основою для подальших досліджень, вдосконалення правозастосування, юридичної освіти.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження У. М.

Митник «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії домашньому насильству в Україні та країнах Європейського Союзу» слід виокремити й певні недоліки, що містяться у роботі»:

1. Автор в назві роботи анонсує визначення засад протидії домашньому насильству. Поняття засад включає в себе вихідні, головні положення, принципи, проте, в роботі розглядаються напрямки та рекомендації щодо протидії вищезгаданому явищу. Можливо, доцільно було б ще подати (розробити) певну модель протидії домашньому насильству?

2. Ми вважаємо, що через велику латентність злочинів, кримінологічна характеристика особи злочинця, що вчинила домашнє насильство, яка дана в роботі, є дуже умовною та має великий діапазон похибки.

3. Ефективність захисту від домашнього насильства залежить від наявності відповідного державного механізму протидії таким правопорушенням, спрощення як процедури доведення порушення, так і притягнення порушника до кримінальної відповідальності. Під час захисту хотілось би почути конкретні пропозиції автора, які здатні (у разі їх впровадження) забезпечити таку ефективність.

4. На стор.186-188 авторка як одну з рекомендацій протидії домашньому насильству вказує боротьбу з алкоголізмом та подолання безробіття. На нашу думку, ці проблеми занадто масштабні та мають вирішуватися на загальнодержавному рівні, тому рекомендації про потребу «розгорнути потужну антирекламу алкогольної продукції, витіснити сильноалкогольні спиртні напої слабоалкогольними. ...» та інші (які стосуються боротьби з безробіттям), певно, не дуже доречні в науковій роботі з права. Ці напрямки протидії певно можуть відноситись до більшості видів правопорушень.

5. Враховуючи менталітет українців та певні устої наших сімей хотілося б розглянути більш адаптовані методи боротьби з домашнім насильством, які будуть дієвими саме в Україні.

Загалом висловлені критичні зауваження істотно не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження, оскільки більшість із них є дискусійними або можуть бути предметом обговорення в ході прилюдного захисту дисертації.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.

Основні результати дослідження повною мірою відображено в 7 наукових статтях у виданнях, визнаних фаховими для юридичних наук, 1-на з яких – в іноземному виданні, тезах 10 доповідей на науково-практичних конференціях, розділах у 4 колективних монографіях. Кількість та якість публікацій автора в цілому свідчать про достатній рівень апробації.

ВИСНОВОК: дисертаційна робота У. М. Митник «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії домашньому насильству в Україні та країнах Європейського Союзу» є комплексною, завершеною та такою, що відповідає потребам сучасної кримінологічної науки, працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані теоретико-прикладні результати щодо зниження кількості вчинюваних кримінальних правопорушень щодо домашнього насильства та шляхи запобігання зазначеному явищу. Отримані під час проведення наукового дослідження результати в сукупності вирішують наукове завдання вдосконалення системи запобігання домашньому насильству.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2019 року № 283); Тимчасовому порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами від 21 жовтня 2020 року № 979; від 9 червня 2021 року № 608); вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40.

Авторка дисертації Митник Уляна Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доцент кафедри кримінального права і кримінального процесу
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
кандидат юридичних наук, доцент

А. П. Гусак